

Bylytsia Igor

*doktor nauk prawnych, docent,
docent Katedry Teorii i Historii Państwa
i Prawa, Wołyńskiego Uniwersytetu
Narodowego im. Łesi Ukrainki
(Билиця Ігор Олегович
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри теорії та історії держави
і права Волинського національного
університету імені Лесі Українки
ORCID 0000-0001-6971-777X)*

Hlamazda Petro

*doktor nauk prawnych, docent,
docent Katedry Teorii i Historii Państwa
i Prawa, Wołyńskiego Uniwersytetu
Narodowego im. Łesi Ukrainki
(Гламазда Петро Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0003-1133-9205)*

РОЛЬ ПОВЕДІНКИ СУДДІ ЯК ФАКТОР ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ ДО СУДОВИХ ІНСТИТУЦІЙ

Ця стаття присвячена дослідження питанню довіри до судової гілки влади. Саме причинам та наслідкам низького рівня довіри до судової інституції в цілому, як окремої гілки влади. В статті досліджено які фактори впливають на зниження довіри збору пересічних громадян до суду. Приділено увагу впливу прокурорів, юристів, адвокатів, інших учасників судового процесу на формування позитивного чи негативного іміджу, як окремого судді так і судової влади в цілому. В дослідженні також приділено увагу впливу ЗМІ на формування рівня довіри до судової влади в цілому.

Ключові слова: довіра до судової влади, етика, професійна етика, судова влада, суд, суддя, прокурор, державний обвинувач, інститут прокуратури, адвокат, юрист, сторона.

Постановка наукової проблеми та її значення. Питання довіри до судової гілки влади завжди було актуальним, адже рівень

довіри до суду є так би мовити лакмусовим папірцем, що показує рівень розвитку демократичних інститутів та дотримання загальнолюдських демократичних цінностей, як у професійній діяльності представників різних юридичних професій (суддів, прокурорів, слідчих, нотаріусів і так далі) так і повсякденному житті пересічних громадян. Дане питання завжди було актуальним для нашої держави в тій чи в іншій мірі в різні проміжки часу функціонування України. Гостро воно обговорювалося в періоди перед реформаційний період, тобто ставало основоположною причиною, або так би мовити рушійною силою початку переважної більшості реформ судової влади та дотичних до неї правових інституцій. Тому існує велика кількість наукових праць присвячена цій проблематиці, проводилися навіть окремі науково-практичні заходи, які були повністю присвячені питанню довіри до судової гілки влади, а також є велика кількість статистичної інформації щодо рівня довіри до судової гілки влади.

Метою та завданнями статті є дослідження факторів, які впливають довіру до судді, як з боку пересічних громадян, тобто тих осіб, які не стикаються з діяльністю судді, як з представника Феміди, а отримують інформацію із ЗМІ. Також в статті проводиться дослідження особливості взаємовідносин судді з учасниками судового процесу та яким чином ці взаємовідносини впливають на імідж окремого судді, так і судову систему в цілому.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Відповідно до статті 7 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом [2]. Саме принцип незалежності, безсторонності і справедливим судом є визначальними засадами, які впливають на формування довіри до судової гілки влади, як в позитивному так і в негативному полі.

Відповідно до опитування населення України стосовно довіри до судової та інших гілок влади, суддівської незалежності та підзвітності, сприйняття корупції та готовності повідомляти про її прояви, яке проводилося в 2021 році під час опитування було опитано 2020 респондентів. Загалом респонденти мають низький рівень довіри до більшості державних і суспільних інституцій. Лише збройні сили України отримали позитивний баланс довіри (коли частка респондентів, що довіряють, є більшою від частки тих, що не довіряють) – 68% українців довіряють проти 10% тих, що не довіряють. Респонденти демонструють найнижчий рівень довіри до Верховної Ради (7% довіряють проти 68% тих, що не довіряють), і Кабінету Міністрів (7% проти 63%). Місцевим органам влади довіряють більше: 24% довіряють проти 45% тих, що не довіряють. Вищому антикорупційному суду довіряє 10% опитаних. Абсолютна більшість респондентів (86%) не була учасником судових проваджень за останні 24 місяці. Лише 10% українців довіряють судовій системі, а 59% не довіряють їй. Незважаючи на загалом неприхильне сприйняття української судової системи населенням, ті, хто особисто брав участь у судових провадженнях протягом останніх 24 місяців, позитивно оцінюють власний досвід. На відсутність вимог хабарів, неофіційних

платежів, подарунків чи інших корупційних ситуацій вказали 62% учасників судових проваджень, а 53% вказали, що робота канцелярії/апарату суду була добре організована. 52% учасників судових проваджень погодилися з тим, що рівень професійної кваліфікації суддів був належним. Майже половина (46%) тих респондентів, які були учасниками судових проваджень за останні 24 місяці погодилися з твердженнями, що в судді ухвалювали законні та справедливі рішення, 42% погодилися з тим, що судові рішення виконувалися вчасно та у повному обсязі, 40% з тим, що розгляд справи відбувався в розумні строки, без не обґрунтованого затягування з боку судді [3].

Роблячи висновок із цієї статистики, можна прийти до наступних висновків, що рівень довіри до судової гілки влади, в-першу чергу залежить від «якості» судочинства, якщо особа (тут мається на увазі чи порушено строки розгляду справи чудом); по-друге рівень довіри судової гілки влади залежить від висвітлення в інформаційному просторі, окремого судді так і судової гілки влади в цілому (наприклад, резонансні справи про топ корупціонерів, коли їх звільняють з підварити через рік чи більше або навіть виправдовують, винним в даній ситуації є суд, а не працівник правоохоронного органу, який допустився грубих помилок на стадії досудового слідства або підчас підтримання публічного (державного) обвинувачення підчас судового розгляду). В цьому випадку істина по справі не стане доступна для широкого загалу доступна, адже вся інформація охороняється таємницею слідства; по-четверте, низькій рівень правового розуміння у пересічних громадян щодо того, яким чином працює та функціонує судова влада в цілому та яким чином відбувається здійснення правосуддя в українських судах. Тобто у простих громадян немає загального, навіть поверхневого уявлення про процедуру розгляду справи у суді.

Вище було зазначено основні, на нашу точку зору, фактори, що впливають на формування позитивного чи негативного ставлення до суддів, що в свою чергу впливає на формування рівня довіри до судової гілки влади.

Вважаємо за необхідне зупинитися саме на формулюванні «справедливий суд». Що ж саме вкладається в цей термін? Відповідно до тлумачних словників справедливий – це : 1. Який діє на підставі об'єктивних фактів, позбавлений упередження ; протилежне несправедливий; 2. Який має законні підстави, достатньо підтверджений, обґрунтований; 3. Те, що виражає об'єктивність, відповідає морально-етичним і правовим нормам [4]. Іншими словами сказати «справедливий суд» - це повний, неупереджений розгляд спору між сторонами цього спору. Чи може так бути насправді, в реальному житті?

Щодо справедливого суду вважаємо за необхідне згадати за Соломонів суд. Коли до Царя Соломона прийшло дві жінки і в них був спір щодо того чия дитина. Для вирішення цього спору Він наказав щоб йому принесли меч, для того щоб розрубати дитину навпіл, адже жодна з жінок не хотіла уступати іншій своє право на дитину. Після цих слів Царя Соломона справжня мати дитини закричала і благала його, щоб він віддав їй дитину самозванці лиш би дитина була жива, а

самозванка навпаки вподобала рішення царя і жадала його виконання. Після цих слів сторін спору цар Соломон виніс цей вердикт і віддав дитину справжній матері, тій для якої життя своєї дитини було самим головним. І коли «Коли весь Ізраїль почув вирок, який виніс цар, усі сповнилися захвату перед царем, оскільки вони побачили, що він має мудрість від Бога чинити правосуддя»[5]. В даному випадку є істинно справедливе рішення, адже правосуддя цар Соломон здійснював від імені Бога. Виникає логічне питання чи є таке ж справедливе правосуддя в нашому реальному житті? Звісно є, але з однією особливістю. Вона полягає у наступному, а саме в тому, що правосуддя здійснюється виключно судом, судове рішення, яким закінчується розгляд справи в суді, ухвалюється іменем України (частина 1 статті 13) [2]. Цим самим і підтверджується особливість судової гілки влади по відношенні від інших гілок влади.

Повертаючись до питання справедливості у судовому процесі, слід відмітити наступне. Судовий процес по своїй природі це спір між двома сторонами, які не можуть його вирішити самостійно і використали всі доступні досудові заходи досудового вирішення спору (наприклад, претензія, медіація і так далі). Тобто суддя в даному випадку має виступати незалежним арбітром. Тому і одним із основоположних принципів судочинства є незалежність. Відповідно до частини 3 статті 1 Кодекс суддівської етики у ситуаціях, коли незалежність та авторитет судової влади під загрозою, судді мають право виступати на їх захист як на національному, так і на міжнародному рівнях [6]. Важливість цього принципу настільки велика, без перебільшення, що він закріплений у корпоративному нормативно-правовому акті такому, як Кодекс суддівської етики. Особливість цього джерела права полягає в тому, що він прийнятий самими суддями, а саме найвищим судовим органом суддівського самоврядування – з'їздом суддів України. Тобто самі судді юридично і фактично легітимізували його етичні норми поведінки, які стали частиною норм права, є обов'язковими для виконання останніми.

Якщо розглядати судовий розгляд справи в контексті спірних відносин між двома суб'єктами, суддю як незалежного арбітра, тобто доречно було б зазначити наступне, а саме те, що незважаючи на те, на чью сторону буде прийняте рішення суду, інша сторона спору буде обов'язково незадоволена цим рішенням. Це впливає із психологічної особливості людини. Адже у кожної людини своя правда у будь-кому спорі, але істина одна. Тому суд при розгляді справи повинен дійти до істини суті справи. Але виходячи із змісту чинних нормативно-правових актів, а саме Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільно-процесуального кодексу України, Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та інших нормативних актів, які регулюють процесуальну складову судочинства суд при здійсненні судочинства не має самостійно витребувати докази по справі, а їх повинні надавати сторони спору. Саме тому можуть виникати ситуації при розгляді справи у суді коли навіть з повністю виграшної справи в результаті наприклад неякісної правничої допомоги суд виносить правосудне

рішення не на користь тієї сторони спору, яка є правою в даній ситуації. Що ми тут маємо на увазі, саме ту ситуацію, коли представник однієї зі сторін перекладає вину за неякісні послуги для свого клієнта на суд, так як у юриста та клієнта договірні відносини, які вникають так би мовити на довірі (оскільки базуються і затверджуються договором про правничу допомогу), хоча і в платній формі. Тому у особи тобто сторони спору, в даному випадку складається думка про те, що суд у даному конкретному випадку про, що йде мова, був заангажованим, тобто прийняв сторону його опонента, хоча істина була на іншій стороні, чим самим і порушив принцип незалежності судді при розгляді справи.

Ця інформація для клієнта від його представника породжує так би мовити хибну думку, як про конкретного суддю, який розглядав дану судову справу, так і про суд в цілому. Як наслідок знижується рівень довіри до судової гілки влади в цілому.

Окремим аспектом факторів впливу на формування довіри до судової гілки влади, який би ми хотіли розглянути, це взаємовідносини суду зі ЗМІ. Особливість цих взаємовідносин впливає із тих задач та напрямків, що покладаються на ЗМІ, а саме висвітлення подій, які відбулися в конкретному населеному пункті або в державі в цілому і як наслідок формування певної думки суспільства про цю подію.

Преамбула Закону України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року говорить нам про те, що цей нормативно правовий акт спрямований на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа та визначає правовий статус, порядок формування, діяльності та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення [11]. Тобто цим законом врегульовано організацію, діяльність та порядок взаємодії з державними та недержавними інституціями, незалежно від форм і власності із представниками медіа.

Журналісти досить часто задля досягнення іміджевого росту і кар'єрного сходження до вершини нехтують усім, навіть займаються перекручуванням фактів. Це все робиться задля досягнення так би мовити хайпу і збільшити читання конкретної публікації. Так наприклад, журналіст може скаржитися на те, що його не допустили до зали судового засідання, промовчавши про те, що засідання проходило в закритому режимі, за клопотанням сторін.

Ще одним способом висвітлення інформації про діяльність суду є групи у різних месенджерах, які набувають великого поширення в останні роки та користуються великою довірою у суспільства. Дані, так би мовити «медіа» канали, взагалі не підпадають під регулювання вище вказаного закону. Тому можуть почуватися фривольно у інформаційному просторі нашої держави.

Для повноти дослідження цієї проблематики, наостанок вважаємо за необхідне зазначити те, що не тільки зовнішні фактори впливають на рівень довіри до судової гілки і так би мовити внутрішні фактори, а саме поведінка самих суддів, як і підчас судового процесу так і поза ним. Таке деякі представники феміди дозволяють собі порушувати і законодавство і свої внутрішні норми корпоративної поведінки. І ці поодинокі випадки (тут мається на увазі порівняння з загальною кількістю суддівського корпусу в Україні до кількості порушень законодавства з боку суддів), наприклад грубих висказувань в адресу учасників процесу, керуванням власного чи службового авто у нетверезому вигляді, вчинення корупційних правопорушень і так далі. Всі ці дії окремих суддів наносять найбільшу шкоду довірі до судової гілки влади. Адже суддю ототожнюють з його професійною діяльністю навіть коли останній не здійснює правосуддя

Отже, на довіру до судової гілки влади впливають безліч факторів, такі, які залежать від самого суду і суддів, і ті які не залежать від них, а залежать від інших сторін справи, саме: прокурорів, адвокатів, позивачів і відповідачів та інших учасників справи. Про те і поведінка самих суддів, як у судовому процесі, так і в повсякденному житті, впливає на відношення до останніх у соціумі з боку пересічних громадян. Також важливу роль на рівень довіри до судової влади в цілому відіграють ЗМІ, адже в гонитві за «гарячими заголовками» задля власного заробітку вони можуть перекрутити фактичну інформацію у такому світлі, що буде порочити суддю та судову владу в цілому, таким чином і буде знижуватися довіра досудової гілки влади. Але основне коріння цієї проблеми, на нашу думку, лежить у низькому рівні праворозуміння пересічних громадян, які здатні повірити у будь-яку інформацію – головне, щоб вона була подана у потрібному ракурсі.

Джерела та література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 01.11.2024).
2. Про судоустрій та статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Опитування населення України стосовно довіри до судової та інших гілок влади, суддівської незалежності та підзвітності, сприйняття корупції та готовності повідомляти про її прояви. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/2021_Survey_Population_Report_UKR.pdf
4. Словник української мови: в 11 томах. Том 9, 1978. Стор. 590. URL: <https://sum.in.ua/s/spravedlyvyj> (дата звернення: 01.11.2024).
5. 1 царів 3:16-28,3 Царств 3:16-28 : Біблія. URL: <https://www.biblegateway.com/passage/?search=1%20царів%203%3A16-28%2C3%20Царств%203%3A16-28&version=UKR;ERV-UK> (дата звернення: 01.11.2024).

6. Кодекс суддівської етики : Рішення XI (чергового) З'їзду суддів України від 22.02.2013 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> (дата звернення : 01.11.2024).
7. Кодекс адміністративного судочинства України в: Закон України ід 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
9. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
10. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 року № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n1522> (дата звернення: 01.11.2024).
11. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 01.11.2024).

ROLA ZACHOWANIA SĘDZIEGO JAKO CZYNNIK PRZYWRUCENIA ZAUFANIE DO INSTYTUCJI SĄDOWYCH

Artykuł poświęcony badaniu kwestii zaufania do sądownictwa. Właściwie przyczynom i konsekwencjom niskiego poziomu zaufania do instytucji sądowej w całości, oraz jako odrębnej gałęzi władzy państwowej. Artykuł analizuje, jakie czynniki wpływają na zmniejszenie zaufania zwykłych obywateli do systemu sądownictwa. Zwrócono uwagę na wpływ prokuratorów, prawników, radców prawnych oraz innych uczestników postępowania na stworzenie pozytywnej lub negatywnej renomy, tak osobnego sędziego, jak i systemu sądownictwa w całości. Badanie zwraca również uwagę na wpływ mediów na kształtowanie poziomu zaufania do systemu sądownictwa w całości.

Słowa kluczowe: zaufanie do systemu sądownictwa, etyka, etyka zawodowa, sądownictwo, sąd, sędzia, prokurator, instytut prokuratury, prawnik, strona postępowania.

THE ROLE OF THE JUDGE'S BEHAVIOR AS A FACTOR IN RESTORING TRUST IN JUDICIAL INSTITUTIONS

In modern realities, the judicial branch of government plays an important role in the functioning of the entire state mechanism of our country. Ordinary citizens, i.e. those citizens who are not connected to the legal profession, identify the judiciary with subjects who perform its main function - justice, i.e. with judges. This statement is incorrect, because the judiciary consists not only of the judicial system, but also of judicial self-

government bodies and bodies that ensure the organization and operation of the justice system.

The main function of implementation, which is entrusted to the most numerous corps of judicial power - judges, is the administration of justice. Justice takes place in various forms of the judicial process, depending on which branch of law belongs to the legal relationship that is contested in court.

The legal process itself is structured in such a way that there are two parties who have a dispute, and the court acts as an independent arbitrator who must decide this dispute based on the evidence provided to the latter by the participants in this process. Therefore, some of the participants in this process may feel that the court is biased when considering the case in court, because the court does not accept their arguments. This happens when these arguments are presented to the court in violation of the procedural or material norms of the law, that is, legally, the court acts correctly for the sake of a full and objective consideration of the case, but the feeling of injustice still remains among the parties to the dispute.

Other participants in the court process, so to speak, also play an important role in the formation of trust or distrust in the court (we are not talking about the subjects themselves, between which disputed legal relations arose), namely the prosecutor, lawyer, representative lawyer, and so on. So these are representatives of the legal profession, their actions and deeds in the framework of court proceedings are perceived as axioms by ordinary citizens, so they have relevant knowledge in the field of law, skills and experience. And therefore, in order to hide their faults and mistakes that were made during the trial, they shift their blame to the court, slandering it and accusing the latter of bias.

As practice shows, mass media in most cases cover the work of courts from the negative side for the sake of "hot" and "topical" headlines in their publications. In this way, they cause irreparable damage to the image of the judiciary. This happens both intentionally and out of carelessness, because most journalists have no idea about the procedure for administering justice, namely about its procedural side. Speaking objectively, there are cases when the latter objectively highlight the shameful behavior of representatives of the judicial corps.

Keywords: trust in the judiciary, ethics, professional ethics, judiciary, court, judge, prosecutor, public prosecutor, prosecutor's office, lawyer, lawyer, party.